

Presenting the empowerment model of primary and secondary teachers based on lesson research approach in Kermanshah province

Marzban Adib manesh*¹

پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۷/۲۳

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۱/۲۷

Accepted Date 2025/10/15

Received Date: 2025/02/15

Abstract

The present study was conducted with the aim of presenting a model for empowering elementary and secondary school teachers based on the lesson study approach (case study: Kermanshah city). Based on the research results on the existence of obstacles and challenges that overshadow schools and teachers today, as well as the lack of necessary standards for improving teacher performance, teacher empowerment seems necessary. Empowerment would be much more desirable if it is based on lesson study and the teacher can use various curriculum mechanisms to improve the level of teaching and learning. It is at this time that we can say that learning takes place. Accordingly, the present study intends to present a model for teacher empowerment by identifying the components of teacher empowerment with a lesson study approach, correcting the future path, and finally describing the central categories, and to answer the fundamental question of what model can be presented for the empowerment of elementary and secondary teachers based on a lesson study approach?

Research questions

- 1- What are the dimensions and components of the model for empowering elementary teachers based on a lesson study approach in accordance with upstream documents?
- 2- What is the current status of the capabilities of elementary and secondary teachers based on lesson study?
- 3- How is the model of empowerment of elementary school teachers based on the lesson study approach using the opinions of experts?

Research method

The present research is based on the purpose, application and qualitative in nature of the data. In this research, considering the purpose and nature of the research, the qualitative research method was used. The first part of the present research was conducted as a qualitative research using qualitative content analysis. The stages of

1. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.

* (Corresponding Author):

Email: marzbaneadib@cfu.ac.ir

conducting the present research are as follows: in the first stage, the theoretical foundations of upstream documents were examined using the library study method, and the indicators of empowerment of elementary and secondary school teachers based on the lesson study approach and the factors affecting it were obtained. The data collection method in examining documents, guidelines and scientific sources related to upstream documents was inductive qualitative content analysis.

In the second part of the research, in order to obtain the views of experts and to better understand the subject in the field of empowering elementary and secondary teachers with the lesson study approach, as well as to identify its dimensions and components, semi-structured interviews were conducted individually with experts, specialists, and knowledgeable individuals. These specialists and researchers were selected in a purposeful manner. The criterion for selecting the number of participants was the principle of theoretical saturation. In other words, the selection of individuals continued until new information was added to the previous information. In the present study, the criterion of reliability was observed as much as possible. In this way, the researcher kept the research goal and question in mind at all stages of the research and determined his policy based on it to enable access to reliable information from the interviewees; the researcher presented the results of his data analysis to the experts and asked for their opinions; the researcher reviewed his perspective and strategy during the process of collecting and analyzing data. Also, in this study, an attempt was made to observe the principle of trust as much as possible. The steps of conducting the research and analyzing the data were clearly described so that any reader and critic could audit it.

In order to ensure the accuracy of the findings from the researcher's perspective, valuable opinions from professors familiar with the field and academic experts who were knowledgeable and knowledgeable in this field were used. Also, the participants were simultaneously assisted in analyzing and interpreting the data.

The data analysis method was theoretical coding. Theoretical coding is an operation in which data is analyzed, conceptualized, and put together in a new way and is the main process in which a theory is developed based on the data. The coding steps used in this study include open and axial coding, which were carried out using MAXQDA software..

By examining the first research question based on identifying the dimensions, components, criteria, indicators, and markers of lesson study, it was determined that the dimensions included: causal conditions (with four components: attention to the future, competitiveness, realism, and organizational thinking); contextual conditions (with three components: attention to teachers' capabilities, difficult conditions, and insufficient knowledge of lesson study); intervening conditions (with three components: motivational factors, organizational factors, and insufficient knowledge of lesson study); research-centered as a central phenomenon (with two components:

sustainable learning, reforming the education process), strategies (with two components: skill development, evaluation, and organizational health) and outcomes (with two components: modeling, establishing scientific thinking); and mediating conditions (with two components: administrative factors and motivational factors). Finally, the components of knowledge, skill, and attitude were identified as constituent factors, and individual factors, organizational factors, and group factors were identified as effective factors.

The present study, considering the importance and necessity of addressing teacher empowerment based on the lesson study approach, has studied it and introduces knowledge, skills, and attitude as three important components of this empowerment. Based on the findings of the study, when it comes to teacher empowerment, the amount of content and subject knowledge and quality of teachers, their evaluation knowledge, their attitude towards teaching and type of lessons, as well as their skills in presenting lessons, teaching, classroom management, and evaluation are considered. In this study, the factors affecting the creation of empowered teachers who continue their work with the lesson study approach were also addressed, and factors such as the level of fairness, participation, honesty in teachers, the type of organizational structure, the dominant culture of schools, and the support of principals for lesson study approaches, as well as factors such as trust-building and creating constructive relationships were raised, all of which affect teacher empowerment. Mechanisms were also proposed on this basis. Finally, in the present study, a model was drawn that was derived from the identified components that constitute and influence teacher empowerment with respect to the lesson study approach as well as implementation mechanisms.

Keywords: Lesson study, empowerment, elementary and secondary teachers

بررسی وضعیت موجود برنامه درس پژوهی به منظور آرایه مدل توانمندسازی معلمان دوره ابتدایی و متوسطه (مطالعه ای در استان کرمانشاه)

مرزبان ادیب منش^۱ *

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل توانمندسازی معلمان ابتدایی و متوسطه مبتنی بر رویکرد درس پژوهی (مورد مطالعه شهر کرمانشاه) انجام شده است

روش: روش پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ گردآوری، کیفی است. مراحل انجام پژوهش به اینگونه بود که در مرحله نخست با روش مطالعه کتابخانه‌ای، مبانی نظری اسناد بالادستی مورد بررسی قرار گرفت و شاخص‌های توانمندسازی معلمان ابتدایی و متوسطه مبتنی بر رویکرد درس پژوهی و عوامل اثرگذار بر آن به دست آمد. روش گردآوری داده‌ها در بررسی اسناد، دستورالعمل‌ها و منابع علمی مرتبط با اسناد بالادستی، تحلیل محتوای کیفی از نوع استقرایی بوده است. در بخش دوم پژوهش، برای کسب دیدگاه‌های صاحب‌نظران و به منظور شناخت بهتر موضوع در زمینه توانمندسازی معلمان ابتدایی و متوسطه رویکرد درس پژوهی و همچنین شناسایی ابعاد و مولفه‌های آن، مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته به صورت انفرادی با خبرگان، متخصصین و افراد آگاه به امر انجام شد. این متخصصین و پژوهش‌گران در کل به صورت هدفمند انتخاب شدند. معیار تعداد انتخاب مشارکت‌کنندگان اصل اشباع نظری بود. در بخش کیفی، روش تحلیل داده‌ها کدگذاری نظری بود که با استفاده از نرم افزار مکس کیو دا انجام پذیرفت.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد، دانش، مهارت و نگرش به عنوان سه مؤلفه مهم در توانمندسازی معلمان ابتدایی و متوسطه تاثیرگذار هستند. در نهایت در پژوهش حاضر مدلی ترسیم گردید که برگرفته از مؤلفه‌های شناسایی شده تشکیل دهنده و تأثیرگذار بر توانمندسازی معلمان با توجه به رویکرد درس پژوهی و همچنین ساز و کارهای اجرایی بود.

کلیدواژه‌ها: درس پژوهی، توانمندسازی، معلمان ابتدایی و متوسطه

^۱ .دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران .

* (نویسنده مسئول):

مقدمه

طبق نظر بسیاری از محققین و دانشمندان تعلیم و تربیت، معلمان اساسی‌ترین عامل برای ایجاد موقعیت مطلوب در تحقق اهداف آموزشی هستند. معلم است که می‌تواند حتی نقص کتاب‌های درسی و کمبود امکانات آموزشی را جبران کند یا بر عکس بهترین موقعیت تدریس را با عدم توانایی خود در تدریس مناسب به محیطی غیر فعال و غیر جذاب تبدیل کند (Ardokhani, 2015).

(Snodgrass, 2020) در این خصوص اذعان می‌دارد: در برنامه‌ریزی کیفی آموزش و پرورش، معلمان مهمترین عامل در فرایند آموزش به حساب می‌آیند. گرچه سایر ورودی‌های مدرسه هم بر خروجی‌های آموزشی اثر می‌گذارند اما نه به اندازه معلمان. بنابراین، با توجه به نقش برجسته معلم در فرایند رشد دانش‌آموزان، هر نوع فعالیتی که به افزایش توانمندی این گروه منجر شود، می‌تواند تأثیری فراگیر بر کل نظام آموزشی داشته باشد. تحقیقات نشان داده که ناتوانی و ناکارآمدی معلمان اثرات مخربی بر روند توسعه و بالندگی دارد، به طوری که انگیزش، تعهد، اهتمام نیروی انسانی و توانمندی، بالندگی سازمانی را تحت الشعاع قرار می‌دهد. ناتوانی و ناکارآمدی، موجب تضعیف روحیه افراد و تنزل روحیه تلاش و فعالیت در آنان می‌شود. بنابراین رعایت توانمندسازی افراد یک سازمان، رمز بقا و پایداری جریان توسعه و بالندگی سازمان و اعضای آن است (Jenkin, 2020).

توانمندسازی، ساختاری است که می‌تواند سنت‌ها را بشکند. در سازمان‌های توانمند، معلمان راه‌های بیشتری برای حل مشکلات خود در پیش دارند. در این سازمان‌ها توانمندسازی در واقع تمرین اعتماد کردن به یکدیگر در زمینه آموزشی، تبادل آراء و احترام به یکدیگر است. توانمندسازی را باید یک فرآیند شناخت دانست و در رشد و رهبری بکار برد. این فرآیند، انگیزه و احترام به قانون را در میان معلمان به وجود می‌آورد (Mirmohammadi et al., 2017).

توانمندسازی معلمان که از ارکان اصلی آموزش و پرورش هستند، باید در اولویت وزارت آموزش و پرورش باشد. اساس کار آموزش و پرورش، تولید و ارتقای کیفیت دانش است و نیازمند معلمانی واجد ویژگی‌های توانمندی است. معلمان، هسته مرکزی دستگاه‌های تعلیم و تربیت و مجریان حقیقی این امر حیاتی می‌باشند، تأثیر معلم به ویژه معلمان ابتدایی در جامعه به قدری است که می‌توان گفت سعادت مملکت در دست کسانی است که در تعلیم و تربیت فرزندان کشور اشتغال دارند. با توجه به اعتباری که برای معلمان ابتدایی و متوسطه در نظر گرفته می‌شود، سرمایه‌گذاری در جهت انتخاب و تربیت معلم، بایستی با نهایت دقت و توجه باشد تا اجرای برنامه‌های آموزشی و پرورشی به طرز صحیح و مطلوبی عملی شود. این در حالی است که پژوهش‌ها نشان می‌دهند که معلمان ابتدایی و متوسطه از نظر صلاحیت آموزشی، تدریس، علمی، رفتاری، شخصیتی، اجتماعی، فکری، مدیریتی، عملکردی، اخلاقی، حرفه‌ای،

یادگیری مادام العمر و فناوری از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند و صلاحیت آنان در مؤلفه‌های فناوری، یادگیری مادام العمر، حرفه‌ای، عملکردی، فکری و تدریس از سطح متوسط نیز پایین‌تر است. این بدان معنی است که برای توانمندسازی معلمان ابتدایی و متوسطه، کار جامع و برنامه‌ریزی شده‌ای انجام نمی‌گیرد و تبعات توانمندنبودن معلمان مورد رصد قرار نمی‌گیرد. (Marouf and Karami, 2015) حال، یکی از روش‌هایی که به توانمندسازی این معلمان کمک می‌کند و باعث توسعه حرفه‌ای ایشان می‌گردد، روش درس پژوهی است (Scott and Muller, 2020 and Ali Mohammadi et al., 2019). تعامل بین معلمان ابتدایی و متوسطه، استفاده از تجارب معلمان با تجربه و مشاقت فعال، کلید اصلی درس پژوهی است. چارچوب معرفت‌شناختی درس پژوهی را می‌توان ترکیبی از عمل‌گرایی و سازنده‌گرایی اجتماعی دانست (Saki, 2013). سازنده‌گرایی اجتماعی، همان جهان بینی است که در آن افراد در پی درک دنیایی هستند که در آن زندگی و کار می‌کنند. از این‌رو، سازنده‌گرایی اجتماعی بر ماهیت اجتماعی دانش و اعتقاد به این که دانش از طریق تعاملات اجتماعی ایجاد می‌شود، تأکید دارد (Creswell, 2016).

از آنجا که پژوهش حاضر در مورد توانمندسازی در بین معلمان ابتدایی و متوسطه است، از این‌رو، به عاملی مهم که در پژوهش این معلمان می‌تواند پیامدهای مثبتی در امر توانمندسازی ایشان داشته باشد، اشاره شده است. درس پژوهی، عاملی است که در روش‌های تدریس به کمک معلمان ابتدایی می‌آید و کار تدریس را برای آنها آسان‌تر می‌نماید "درس پژوهی" شکل اولیه‌ای از رشد حرفه‌ای معلمان در ژاپن است (Farzanpour et al., 2017). هدف آن بهبود مستمر تدریس (آموزش) است به گونه‌ای که دانش‌آموزان بتوانند مطالب بیشتری را بیاموزند. تمرکز اولیه آن نیز بر نحوه تفکر و یادگیری دانش‌آموزان است (Yakar, 2017).

درس پژوهی با یادگیری تحولی نیز در ارتباط است. این نوع یادگیری، فرایندی پویا است که ملاکهای نامعین را دگرگون می‌سازد تا آنها را فراگیر، باز و قادر به تغییر یابد (شیپر و همکاران، ۲۰۲۰). این نظریه معلمان را توانا می‌کند تا تغییرات مستمری در شیوه ادراک خود از جهان ایجاد کنند و مطابق با آن کار روزانه خود را انجام دهند (Marouf and Karami, 2015). اما به نظر می‌رسد که آموزش و پرورش با وجود مزایایی که برای معلمان به همراه دارد، به این رویکرد ارزشمند چندان توجهی ندارد (Sarkarani, 2012). عدم استفاده کامل از توان موجود معلمان ابتدایی، عدم دسترسی کامل به ابزارهای پژوهشی مناسب برای معلمان، عدم تناسب محتوی دروس و کارهای عملی که از معلمان خواسته می‌شود، عدم وجود پژوهش‌های کافی در زمینه توانمندسازی معلمان ابتدایی، موجب شده تا در این امر آموزش و پرورش با چالش مواجه شود. این عوامل باعث شده تا لزوم بررسی الگویی جامع برای توانمندسازی معلمان ابتدایی احساس شود و استفاده از رویکرد ارزشمند درس پژوهی در این امر به یاری گرفته شود.

با مرور پیشینه های مرتبط با پژوهش، موردی مبنی بر اجرای چنین مدلی و یا در مورد متغیر توانمندسازی مبتنی بر درس پژوهی یافت نشد. اما در مورد توانمندسازی و متغیرهای دیگر چندین پژوهش مورد شناسایی قرار گرفت که در ذیل در دو بخش پیشینه های داخلی و خارجی مورد بررسی قرار می گیرد:

Keshtvarz and Anari Nejad (2019) پژوهشی با عنوان " بررسی تأثیر آموزش درس پژوهی بر توانمندسازی معلمان " انجام دادند. جامعه آماری پژوهش شامل معلمان مقاطع متوسطه بود. نتایج پژوهش نشان داد که بین نمرات توانمندسازی معلمان شرکت کرده در فرایند درس پژوهی و معلمان شرکت نکرده در این فرایند تفاوت معناداری وجود دارد؛ همچنین نتایج نشان داد که بین نمرات معلمان شرکت کرده و شرکت نکرده در فرایند درس پژوهی در استانداردهای طراحی و برنامه ریزی آموزشی، ایجاد و حفظ جو یادگیری، اجرا و انجام تدریس، سنجش و برقراری ارتباط با نتایج یادگیری، ارزیابی و انعکاس یادگیری و آموزش، همکاری بیشتر معلمان، فعالیت در جهت تقویت دانش محتوایی و تکنولوژی آموزشی تفاوت معناداری وجود دارد. از این رو می توان گفت که درس پژوهی می تواند منجر به توسعه توانمندی های معلمان شود.

Mohammadi et al (2019) پژوهشی با عنوان " توانمندسازی حرفه ای معلمان در چشم انداز آینده و ارائه مدل " انجام دادند. بر اساس نتایج حاصله، مدل استخراجی ۶۳ شاخص، ۱۹ مؤلفه و ۶ بعد برای توانمندسازی حرفه ای معلمان در چشم انداز آینده دارد. ابعاد شامل محتوای برنامه درسی و آموزشی (چهار مؤلفه)، سواد دیجیتالی (سه مؤلفه)، اخلاق و بصیرت دینی (سه مؤلفه)، بهسازی کارورزی (دو مؤلفه)، ساختار سازمانی (چهار مؤلفه) توسعه دانش و مهارتهای حرفه ای معلم (سه مؤلفه)، در دانشگاه فرهنگیان شناسایی شدند. ابعاد، مؤلفه ها و شاخص های حاصل از مدل توانمندسازی حرفه ای می تواند زمینه ساز ارتقای کیفی معلمان در چشم انداز آینده دانشگاه فرهنگیان باشد.

Pejman et al (2017) پژوهشی با عنوان " اثربخشی برنامه درس پژوهی بر مهارت های حرفه ای معلمان شاغل در آموزش و پرورش استثنایی استان همدان " انجام دادند. جامعه آماری شامل، معلمان شاغل در آموزش و پرورش استثنایی استان همدان بود. این پژوهش از نوع پس رویدادی بوده و نتایج نشان می دهد که گروه های درس پژوه و عادی از نظر فراهم آوری فرصت های یادگیری، آگاهی از نظریه های یادگیری؛ استفاده از وسایل آموزشی و کمک آموزشی؛ علاقه مندی به افزایش دانش و مهارتهای شغلی و ترغیب دانش آموزان به کار گروهی تفاوت معناداری داشته اند. در سه مؤلفه به رهگیری از شیوه های

صحیح ارزشیابی؛ سازماندهی و مدیریت کلاس درس و کاربرد نظریه های یادگیری تفاوت معناداری مشاهده نشده است.

در بخش مربوط به پیشنهادیه خارجی، پژوهشی توسط (Shimizu & Kang, 2022) انجام گرفت، نتایج این پژوهش حاکی از آن است درس پژوهشی به عنوان یک روش پژوهشی معلم محور در مدارس، سبب افزایش تمرکز معلمان، تقویت قدرت درک دانش آموزان از مفاهیم ریاضی و پویایی کلاس درس می شود. علاوه بر این، یافته های پژوهش های (Baah-Duodu, 2022) و (Aykan & Dursun, 2021) نشان می دهد یادگیری فرآیند درس پژوهی برای توسعه و رشد دانشجومعلمان که هنوز به طور رسمی وارد جریان تدریس در مدارس نشده اند، امری ضروری و مهم است.

همچنین یافته های تحقیق (Suryati et al, 2021) حکایت از اثربخشی و تأثیر مثبت درس پژوهی بر یادگیری دانش آموزان دوره دبیرستان در دروس مختلف دارد.

(Stokes et al, 2021) نیز پژوهشی با عنوان "بررسی ماهیت حمایت معلمان با استفاده از رویکرد درس پژوهی" انجام دادند. جامعه آماری شامل معلمان مقطع ابتدایی بود. این پژوهش از نوع کیفی بوده و نتایج حاصل از آن نشان می دهد که استفاده از رویکرد درس پژوهی بر توسعه شغلی معلمان تأثیرگذار است، ضمن اینکه این رویکرد بر حمایت معلمان از روش تدریس و محتوای درس می افزاید.

(Jiang et al, 2019) پژوهشی با عنوان "رابطه توانمندسازی معلمان، رضایت شغلی و جو سازمانی" انجام دادند. جامعه آماری شامل معلمان کالج های مدیریت بود. نتایج حاصل از پژوهش نشان می دهد که توانمندسازی معلمان با رضایت شغلی ایشان و جو سازمانی توانمند رابطه دارد.

(Collet, 2019) پژوهشی با عنوان "درس پژوهی مشارکتی: توسعه حرفه ای معلمان" انجام دادند. جامعه آماری شامل معلمان مقطع ابتدایی بود. این پژوهش از نوع توصیفی -پیمایشی بوده و نتایج حاصل از پژوهش نشان دادند که درس پژوهی مشارکتی بر توسعه حرفه ای معلمان تأثیر معناداری دارد. بدین معنی که باعث توسعه حرفه ای ایشان می گردد.

علاوه بر این، تحقیقات نشان می دهند بهره گیری از درس پژوهی موجب بهبود عملکرد معلمان در مواردی همچون نوشتن طرح درس، به کارگیری روش تدریس اثربخش و ارزشیابی صحیح می شود و میزان تعهد و انگیزه کاری معلم را نیز افزایش می دهد. نکته حائز اهمیت این است که درس پژوهی، به معلمان می آموزد که در کلاس صرفاً یاد دهنده نباشند بلکه می توانند یادگیرنده نیز باشند (Veen, 2021).

امروزه به سبب کاربرد و تأثیرات مثبت درس پژوهی در فرآیند یاددهی-یادگیری تأکید بر این است که درس پژوهی در میان اساتید و اعضای هیئت علمی دانشگاه ها نیز به عنوان روشی که منجر به بهبود جریان تدریس و آموزش در دانشگاهها می شود نیز به کار گرفته شود. (Hajian et al, 2019).

به طور کلی براساس نتایج پژوهش ها مبنی بر وجود موانع و چالش هایی که امروزه مدارس و معلمان را تحت الشعاع قرار داده است و همچنین نبود استاندارد لازم برای بهسازی عملکرد معلمان، توانمندسازی معلمان لازم به نظر می رسد. توانمندسازی اگر مبتنی بر درس پژوهی باشد و معلم بتواند از ساز و کارهای مختلف برنامه درسی در جهت بهبود سطح یاددهی و یادگیری استفاده نماید، بسیار مطلوب تر خواهد بود. در این زمان است که می توان گفت یادگیری رقم می خورد. بر این اساس، پژوهش حاضر، قصد دارد با شناسایی مؤلفه های توانمندسازی معلمان با رویکرد درس پژوهی، اصلاح مسیر آتی و در نهایت توصیف مقوله های محوری، به ارائه مدلی جهت توانمندسازی معلمان بپردازد و به این سؤال اساسی پاسخ دهد که برای توانمندسازی معلمان ابتدایی و متوسطه مبتنی بر رویکرد درس پژوهی چه مدلی می توان ارائه داد؟

سؤال های پژوهش

۱- ابعاد و مولفه های مدل توانمندسازی معلمان ابتدایی مبتنی بر رویکرد درس پژوهی مطابق با اسناد بالادستی کدامند؟

۲- وضع موجود توانمندی های معلمان دوره ابتدایی و متوسطه بر پایه درس پژوهی چگونه است؟

۳- مدل توانمندسازی معلمان ابتدایی مبتنی بر رویکرد درس پژوهی با استفاده از نظر خبرگان چگونه است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر بر مبنای هدف، کاربردی و بر مبنای ماهیت داده ها نیز از نوع کیفی می باشد. در این پژوهش با توجه به هدف و ماهیت پژوهش از روش پژوهش کیفی استفاده شده است. بخش اول پژوهش حاضر، از نوع پژوهش کیفی و با استفاده از تحلیل محتوای کیفی انجام یافته است. مراحل انجام پژوهش حاضر به اینگونه است که در مرحله نخست با روش مطالعه کتابخانه ای، مبانی نظری اسناد بالادستی مورد بررسی قرار گرفت و شاخص های توانمندسازی معلمان ابتدایی و متوسطه مبتنی بر رویکرد درس پژوهی و عوامل اثرگذار بر آن به دست آمد. روش گردآوری داده ها در بررسی اسناد، دستورالعمل ها و منابع علمی مرتبط با اسناد بالادستی، تحلیل محتوای کیفی از نوع استقرایی بوده است.

در بخش دوم پژوهش، برای کسب دیدگاه‌های صاحب‌نظران و به منظور شناخت بهتر موضوع در زمینه توانمندسازی معلمان ابتدایی و متوسطه رویکرد درس پژوهی و همچنین شناسایی ابعاد و مولفه‌های آن، مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته به صورت انفرادی با خبرگان، متخصصین و افراد آگاه به امر انجام شد. این متخصصین و پژوهش‌گران در کل به صورت هدفمند انتخاب شدند. معیار تعداد انتخاب مشارکت‌کنندگان اصل اشباع نظری بود. به عبارتی انتخاب افراد تا زمانی ادامه پیدا می‌کرد که اطلاعات جدیدی به اطلاعات قبلی اضافه نگردد. در مجموع در این بخش، با ۲۰ نفر از خبرگان آموزش و پرورش و معلمان برتر مناطق آموزش و پرورش مصاحبه شد؛ شرط انتخاب مصاحبه‌شوندگان برای جمع‌آوری داده‌ها، داشتن مدرک دکتری و داشتن شغل اجرایی و آموزشی در زمینه درس پژوهی، پژوهش‌گری و ... بود. در پژوهش حاضر معیار اعتبارپذیری تا حد امکان رعایت شد. بدین شکل که پژوهش‌گر در تمام مراحل پژوهش، هدف و سؤال پژوهش را در نظر داشت و خط مشی خود را بر اساس آن تعیین کرد تا دسترسی به اطلاعات معتبر از مصاحبه‌شونده‌ها را مقدور سازد؛ پژوهش‌گر نتایج تحلیل داده‌های خود را به خبرگان امر ارائه می‌کرد و نظر آنان را جویا می‌شد؛ پژوهش‌گر طی فرآیند جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها دیدگاه و استراتژی خود را مورد بازبینی قرار داد. همچنین، در این پژوهش نیز تلاش شد تا اصل اعتماد تا حد امکان رعایت شود. مراحل انجام پژوهش و تحلیل داده‌ها به روشنی توصیف شد تا هر خواننده و منتقدی بتواند آن را مورد حسابرسی قرار دهد.

به منظور اطمینان خاطر از دقت بودن یافته‌ها از دیدگاه پژوهشگر، از نظرات ارزشمند اساتید آشنا با این حوزه و متخصصان دانشگاهی که در این حوزه خبره و مطلع بودند استفاده شد. همچنین به طور همزمان از مشارکت‌کنندگان در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد.

روش تحلیل داده‌ها کدگذاری نظری بود. کدگذاری نظری عبارت است از عملیاتی که طی آن داده‌ها تجزیه، مفهوم‌سازی و به شکل تازه‌ای در کنار یکدیگر قرار داده می‌شوند و فرایند اصلی است که طی آن نظریه بر اساس داده‌ها تدوین می‌شود. مراحل کدگذاری مورد استفاده در این تحقیق شامل کدگذاری باز و محوری می‌باشد که با استفاده از نرم افزار MAXQDA انجام پذیرفت.

یافته‌های پژوهش

۱- ابعاد، مؤلفه‌ها، ملاک‌ها، شاخص‌ها و نشانگرهای توانمندسازی معلمان دوره ابتدایی و متوسطه مبتنی بر درس پژوهی کدام‌اند؟

جدول شماره ۱: شاخص های توانمندسازی معلمان دوره ابتدایی و متوسطه مبتنی بر درس پژوهی
براساس کدگذاری

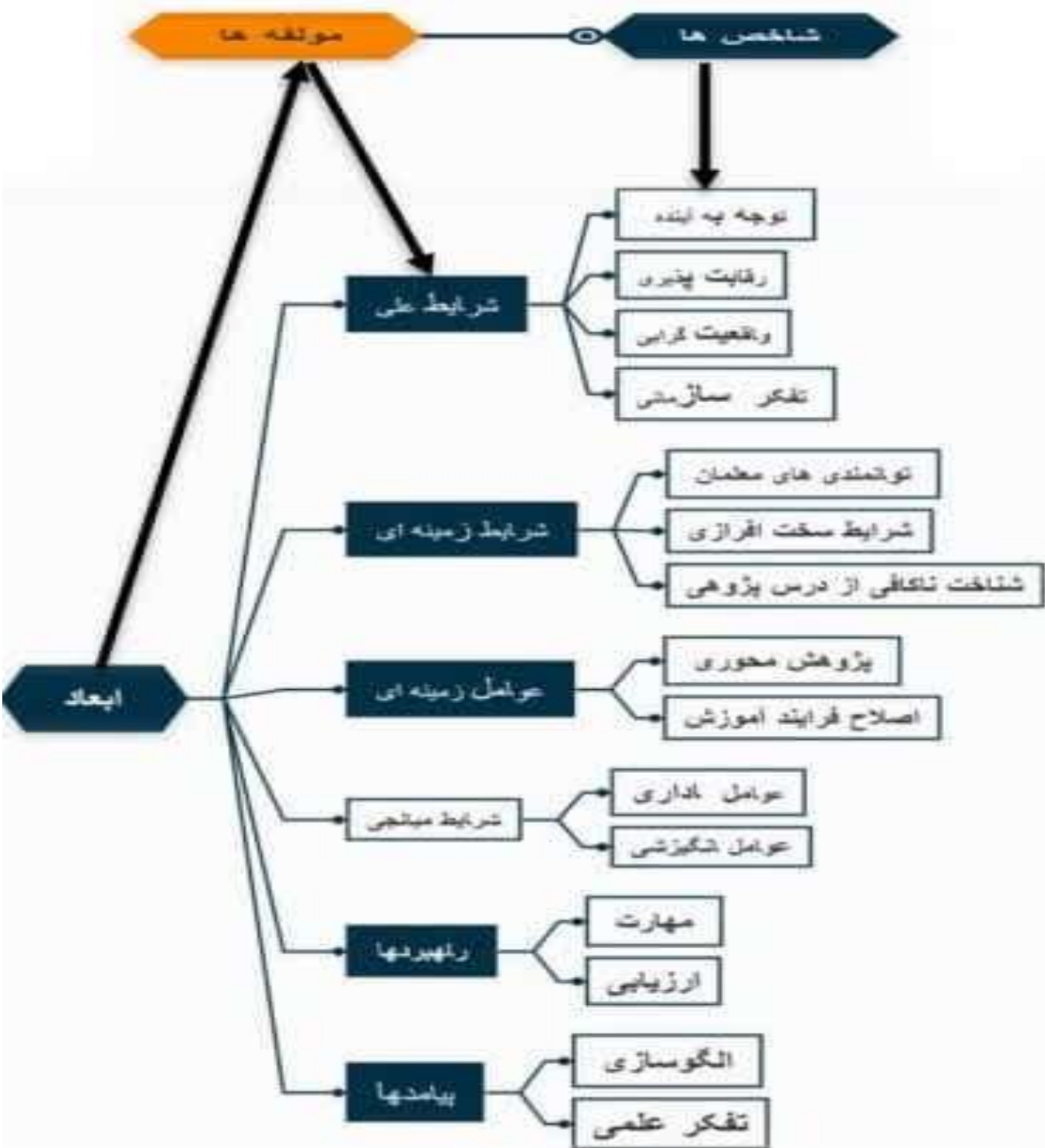
ابعاد	مولفه ها	شاخص ها
شرایط علی	توجه به آینده	- استفاده از درس پژوهی برای تولید و بکارگیری دانش حرفه ای در مدارس - درس پژوهی مشخص کننده ارتقای ظرفیت تغییرپذیری جامعه - آموزش و پرورش مکانی برای رشد مدیر، معلم و دانش آموز از طریق درس پژوهی - توانایی ایده پردازی برای آینده ایده آل - چشم اندازسازی از سوی مدیران ارشد - شناسایی تهدیدها و فرصت های محیط داخلی و خارجی از سوی مدیران - داشتن راهکار برای مقابله با تغییرها و چالش ها از سوی مدیران و کشف هر رویدادی در سازمان قبل از وقوع آن
	رقابت پذیری	- توسعه ظرفیت مدارس برای گسترش یادگیری مشارکت با الگوی درس پژوهی - داشتن رویکرد توسعه استراتژی توسط مدیران ارشد - تطابق استراتژی با تغییرات محیط رقابتی - توجه به کوچک ترین ایده ها به عنوان منبعی مهم و ارزش آفرین - استفاده از درس پژوهی برای برطرف کردن مسائل آموزشی مدرسه از طریق آسیب شناسی
	واقعیت گرایی	- استفاده از درس پژوهی برای اجرا، ارزیابی و بازبینی درست آموزش -درک و پیشبینی آینده نظام آموزش و پرورش توسط مدیران -درک واقع بینانه شرایط مدارس توسط مدیران - توجه به عدم پایداری اقتصادی و بروز رویدادهای گسسته در جامعه - استفاده از درس پژوهی برای تبیین مساله، طراحی، عمل، بازبینی و بازاندیشی یافته ها
	تفکر سازمانی	- انجام فعالیت های هوشمندانه در قالب مدیریت استراتژیک برای توسعه درس پژوهی - توانایی برنامه ریزی استراتژیک توسط مدیران ارشد - تمرکز بر فعالیتهای پوشش گرایانه در آموزش و پرورش. - توانایی ایجاد همکاریهای استراتژیک جهت توسعه درس پژوهی - استفاده از درس پژوهی برای تاکید بر یادگیری گروهی، کیفی و مشارکتی
	توانمندی های معلمان	- توانایی تبدیل داده به بینش عملی

- تلاش مدیران و معلمان برای توسعه درس پژوهی - توجه مدیران بر نحوه حرکت و توزیع اطلاعات مناسب با درس پژوهی - توجه به انتصاب معلمان متناسب با تحصیلات و تسلط بر درس پژوهی - دسترسی به امکانات پیشرفته آموزش جهت توسعه درس پژوهی - ارتقای دانش معلمان برای تسلط بر درس پژوهی - دستیابی به درس پژوهی از طریق ایجاد بستر مناسب برای بازاندیشی و بهبود عمل		
- استفاده از مدیران حوزه مدیریت و پژوهش به عنوان مشاور در کنار مدیران مدارس - تأمین امکانات و تجهیزات لازم جهت توسعه درس پژوهی - دادن زمان کافی به معلمان تازه جهت یادگیری مهارت‌های درس پژوهی - تأمین بودجه مالی جهت استقرار آموزش - درس پژوهی و هدایت سیستماتیک معلمان	شرایط سخت افزاری	شرایط زمینه ای
- تصور غلط که درس پژوهی ژاپنی است و نباید در دیگر کشورها اجرا شود. - درس پژوهی یک مدل بهسازی مستمر و بلندمدت - عدم استفاده از درس پژوهشی برای آموزش کلیه درسها - فقدان دانش کافی و لازم درباره درس پژوهی - تخصصی بودن درس پژوهی و ناتوانی در اجرای آن	شناخت ناکافی از درس پژوهی	
- توانمندسازی معلمان به پژوهشگران ماهر - بهبود فرایندهای آموزش و یادگیری از طریق آموزش - چگونگی یادگیری و تفکر با درس پژوهی - کمک درس پژوهی به یادگیری مستمر معلم - درس پژوهی کمک کننده درک بهتر چگونگی یادگیری - تمرکز درس پژوهی بر فکر و عمل دانش آموزان - درس پژوهی فرصتی برای گسترش دانش و مهارت تدریس، آموزش و یادگیری	یادگیری پایدار	پژوهش محوری

	اصلاح فرایند آموزش	- درس پژوهی فرصتی برای گسترش دانش و مهارت تدریس، آموزش و یادگیری - درس پژوهی راهکاری برای استفاده از تجربه ها جهت توسعه آموزش - درس پژوهی فراهم کننده فرصت مشارکت مستمر جهت حل مسائل - نقش درس پژوهی در اصلاح و بهبود تدریس از طریق پژوهش مشارکتی - درگیر شدن معلم در عمل و پژوهش با درس پژوهی
راهبردها	مهارت	- ارتقای توانایی آموزش و پژوهشی معلمان و مدیران - تقویت روحیه سخت کوشی - ارتقای مهارت های اجتماعی معلمان و مدیران برای ارتباط مناسب با دانش آموزان - توانمندی نوشتاری معلمان جهت اجرای طرح پژوهی - ارتقای مهارت های انسانی، ادراکی و فنی جهت حمایت از معلمان - درس پژوه - بهبود مهارت های ارتباطی مدیران جهت تعامل با معلمان و دانش آموزان - ارتقای مهارت تصمیم گیری معلمان و مدیران جهت اجرای درس پژوهی - تاکید بر مهارت های رهبری مدیران جهت حمایت از مدارس درس پژوه
	ارزیابی	- توجه بر نحوه اجرای درس پژوهی - توجه به ارزیابی مستمر معلمان از نظر درس پژوهی - توجه به برگزاری آموزش ضمن خدمت درس پژوهی - ارائه نوآوری و ایجاد خلاقیت در آموزش و پرورش - توجه به روش های استخدام و گزینش معلمان - گسترش فعالیت های پژوهشی و استفاده از نتایج آن جهت توسعه درس پژوهی
پیامدها	الگوسازی	- توسعه نظریه های علمی با درس پژوهی - درس پژوهی الگویی موثر برای بهبود مستمر آموزش - نقش درس پژوهش در بهبود فعالیت های آموزشی
	تفکر علمی	- نقش درس پژوهی برای داشتن تفکر عملی و خلاق - نقش درس پژوهی در داشتن تفکر پژوهش محور - ایجاد فرصت درس پژوهی برای تفکر درباره یک درس، واحد درسی یا موضوع درسی

		-درس پژوهی در داشتن معلمان فکور و بازاندیش. -نقش درس پژوهی درباره تفکر درمورد اهداف بلندمدت دانش آموزان توسط معلمان.
شرایط میانجی	عوامل اداری	-عدم همکاری مدیران و فشار بر معلمان -عدم همکاری اساتید خبره جهت آموزش درس پژوهی به معلمان -عدم آزادی قانونی در فرایندهای درس پژوهی -وجود نظام ارزشیابی تاکیدکننده بر نتایج به جای فرآیند
	عوامل انگیزشی	-عدم آشنایی معلمان با انتظارهای والدین و نیازهای دانش آموزان -عدم زمان کافی به دلیل چند شغله بودن معلمان برای تأمین زندگی -عدم نیاز درونی به تحول در حوزه تدریس، -نداشتن روحیه مشارکت با دیگر معلمان.

طبق نتایج جدول ۱، درس پژوهی ۸۰ شاخص در ۱۵ مولفه و ۶ بعد داشت؛ به طوری که ابعاد شامل: شرایط علی (با چهار مولفه: توجه به آینده، رقابت پذیری، واقعیت گرایی و تفکر سازمانی)؛ شرایط زمینه ای (با سه مولفه توجه به توانمندی های معلمان، شرایط سخت افزاری و شناخت ناکافی از درس پژوهی)؛ شرایط مداخله گر (با سه مولفه عوامل انگیزشی، عوامل سازمانی و عدم شناخت کافی از درس پژوهی)؛ پژوهش محوری به عنوان پدیده محوری (با دو مولفه یادگیری پایدار، اصلاح فرایند آموزش)، راهبردها (با دو مولفه مهارت افزایی، ارزیابی و سلامت سازمانی) و پیامدها (با دو مولفه الگوسازی، استقرار تفکر علمی)؛ و شرایط میانجی (با دو مولفه عوامل اداری و عوامل انگیزشی) بودند. با توجه به ابعاد و مولفه های شناسایی شده برای ارتقای درس پژوهی، الگوی پارادایمی ابعاد و مولفه های ارتقای درس پژوهی در دوره ابتدایی و متوسطه در شکل ۱ ارائه شد.

شکل ۱: الگوی پارادایمی ابعاد و مولفه های ارتقای درس پژوهی در دوره ابتدایی و متوسطه

۲-وضع موجود توانمندی های معلمان دوره ابتدای و متوسطه بر پایه درس پژوهی چگونه است؟
برای جمع آوری داده ها در این بخش با ۲۰ نفر از خبرگان آموزش و پرورش و معلمان برتر مناطق آموزش و پرورش مصاحبه شد؛ شرط انتخاب مصاحبه شوندگان برای جمع آوری داده ها، داشتن مدرک دکتری و داشتن شغل اجرایی و آموزشی در زمینه درس پژوهی، پژوهش گری و ... بود.

جدول ۲: لیست کلیه مفاهیم استخراج شده از تکنیک مصاحبه نیمه ساختاریافته

سازه	کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز(شاخص)	کد مصاحبه شونده
توانمند سازی معلمان دوره ابتدایی و متوسطه مبتنی بر رویکرد درس پژوهی	دانش	دانش عمومی	بر محتوای کتاب درسی اشراف کامل دارم.	۶،۱۴،۵
			راهبرد آموزشی خود در تدریس را با فلسفه درس پژوهی هماهنگ می کنم.	۵،۱۱،۱۳
			مسایل درسی دانش آموزان را به درستی درک می کنم.	۱۲،۱۴،۱۵،۲ ۱۱
			با ابزارهای فناوری و رسانه های آموزشی آشنایی دارم.	۱۵،۶،۱۴،۱۳
			ارزشیابی محتوایی درس را به خوبی تحت کنترل دارم.	۱۳،۱۸،۱۲
			سعی می کنم الگوی مناسبی برای شاگردانم باشم.	۱۵،۱۴،۱۳،۱
			با توجه به شرایط موجود، محتوای کتاب را تغییر می دهم.	۵،۲،۱۲،۱۵،
			به اصل تغییر و نوآوری در ارائه محتوا، اعتقاد دارم.	۱۵،۴،۳،
			شناخت کافی و کاملی از دانش آموزانم دارم.	۱۲،۱۸،۱۶،۵ ۱۱
			از محتوایی بیش از محتوای کتاب های درسی استفاده می کنم.	۱۱،۱۰،۱۶،۶
			فراگیران را به درک پیچیدگی های محتوایی دروس ترغیب می کنم.	۱۳،۱۲،۱۹،۸ ۱۵
		دانش تخصصی	به کارایی و تاثیرگذاری تدریس اعتقاد دارم.	۳،۶،۹،۱۱
			از موقعیت های متنوع برای تدریس استفاده می کنم.	۱۷،۱۴،۱۲،۱۱ ۱۶
			با انواع روش ها و راهبردهای آموزشی آشنایی دارم.	۸،۱۱،۱۷،۱۸

۲۰، ۹، ۱۳، ۱۷ ۱۹	به استفاده از راهبرد حل مسئله در آموزش اعتقاد دارم.			
۱۳، ۱۹، ۱۱	عناصر برنامه درسی را به خوبی می شناسم.			
۱۸، ۱۴، ۱۶، ۲۰	بخش مهمی از فعالیتم، انتقال کامل محتوای درسی است			
۱۴، ۱۶، ۱۹، ۱۷ ۱۵	درس پژوهی بخش مهمی از روش تدریس من است.			
۱۲، ۱۳، ۱۱	فرایند تدریس را خود در قالب اصول درس پژوهی انجام می دهم.			
۱۴، ۱۰، ۸، ۷	از روش های فعال تدریس متناسب با محتوای دروس استفاده می کنم.			
۱۵، ۱، ۶، ۳	در تدریس به اهداف آموزشی توجه ویژه ای دارم.			
۱۸، ۱۲، ۱۴، ۱۲	در تدریس به ویژگی های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی دقت می کنم.			
۳، ۵، ۹، ۱۱، ۱۳	انتخاب روش تدریس موضوعات درسی را به دانش آموزان محول می کنم.			
۱۲، ۴، ۹، ۶، ۱۳	ارزشیابی را صرفا گاهی برای رفع نواقص می دانم نه چیز دیگر.	دانش آرایه		
۱۸، ۱۶، ۱۲، ۱۴، ۱۰	به استفاده از فناوری در ارزشیابی اعتقاد دارم.			
۱۹، ۱۷، ۱۵، ۱۳، ۱ ۱	به ارزشیابی تکوینی اعتقاد دارم، آن را اجرا می کنم.			
۸، ۶، ۴، ۳، ۲	ارزشیابی را مکانیزمی فرایندی می دانم.			
۱۸، ۲۰، ۱۶، ۱۴، ۱۵	به خود ارزیابی فراگیر اولویت می دهم.			
۲۰، ۱۳، ۱۲، ۱۴	از روش های متنوع برای ارزشیابی در کلاس درس استفاده می کنم.			
۱۲، ۱۳، ۱۷، ۱۶	ارزشیابی توصیفی را به عنوان یک اجبار در مقطع ابتدایی می دانم.			
۱۴، ۱۱، ۹، ۷، ۵	با انواع روش های ارزشیابی آشنایی کامل دارم.			
۳، ۶، ۹، ۱۲، ۱۵	ارزشیابی تراکمی را نقطه پایان نمی دانم.			
۲، ۴، ۶، ۸، ۱۴، ۱۸	از روش های متنوع برای ارایه درس استفاده می کنم	توانایی	توانایی	
۱۰، ۱۳، ۱۸، ۱۲	فرایند درس پژوهی را موجد تقویت یادگیری می دانم.			
۱۱، ۱۶، ۱۷، ۱۵	مشارکت های اجتماعی خود، دانش آموزان را نتیجه درس پژوهی می دانم.			

۱۰۴،۳۸،۵	درس پژوهی را ابزاری برای ارائه به روز مطالب درسی می دانم.			
۱۴،۶،۱۲،۱۸	معتقدم که درس پژوهی گامی مهم در جهت ارتقای عملکرد دانش آموزان است.			
۱۳،۱۵،۱۴،۱۲	درس پژوهی را عامل پیشرفت ، یادگیری دانش آموزان میدانم.			
۷،۱۲،۱۳،۱۵	درس پژوهی می تواند برای رسیدن به اهداف آموزشی کمک کار باشد.			
۶،۴،۱۲،۱۵	تدریس را به صورت رسمی انجام می دهم.	تأملی در تدریس		
۲۰،۱۵،۱۰،۴	در کلاس هر روز دانش آموزان را با یک چالش درسی جدید رو به رو می کنم.			
۱،۶،۱۱،۱۵،۱۷	برای تدریس از روش های فعال استفاده می کنم.			
۲۸،۹،۱۳	از درس پژوهی به عنوان روش مداهمی برای بحث ، مشاهده در کلاس استفاده می کنم.			
۷،۳،۴،۱۲،۱۶	ساختار درس پژوهی را می شناسم.			
۶،۴،۵،۱۵	از دانش آموزان در فرایند تدریس کمک می گیرم.			
۷،۸،۱۰،۱۳،۱۵	از مثال های عینی در تدریس استفاده می کنم.			
۱۳،۱۱،۱۸،۱۴	تدریس را به صورت غیر رسمی انجام می دهم.			
۹،۱۱،۱۳،۱۵	در ابتدا، طراحی درس را انجام می دهم.			
۱۲،۸،۱۰،۱۳	در شروع درس، تعیین اهداف انجام می دهم.			
۱۱،۱۷،۱۸،۱۳	مشاهده را جزئی از فرایند درس پژوهی می دانم.	تأملی در تدریس پژوهی		
۱۲،۱۳،۱۶،۱۸	ارزشیابی را جزئی از فرایند درس پژوهی می دانم.			
۹،۱۱،۱۳،۱۴	تدریس مجدد، اصلاح ، بازبینی را در فرایند درس پژوهی قرار می دهم.			
۱۲،۶،۲۳،۱۴	با همکارانم، نتایج درس پژوهی را مبادله می کنم.			
۲،۶،۴،۱۴	با همکاران در زمینه ارتقای درس پژوهی گفت وگو می کنم.			
۵،۷،۱۴،۱۶	برای همکاری با همکارانم همواره دا،طلب هستم.			
۱۱،۱۳،۱۵،۱۸	از همکاری با دیگران در حل مسائل درسی گریزانم.			
		تأملی به مشارکت ، همکاری	تدریس	

عوامل اثرگذاری بر توانمندسازی معلمان دوره ابتدایی ، متوسطه مبتنی بر رویکرد درس پژوهی	عوامل فردی	بار به تائیدهای شفاهی	راستگویی	همکاری را نوعی تلاش برای ارتقای خود می دانم.	۱۷.۷.۱۶.۱۲.۱۳
				جهت برنامه ریزی آموزشی با مدیر مدرسه همکاری لازم را دارم.	۴.۶.۱۴.۱۸.۱۲
				علاقه به همکاری خود را، معمولاً پنهان می کنم.	۱۲.۱۴.۱۶
				فردی اجتماعی ، دارای تعامل هستم.	۵.۱۲.۱۳.۱۱.۱۶
				با همکارانم گفت و گو می کنم.	۵.۱.۳.۴.۱۶
				زمانی را برای گفت و گو با دانش آموزان بر سر مسائل مختلف اجتماعی صرف می کنم.	۱۴.۵.۹.۳.۲.۷
				درمورد یادگیری روش های جدید تدریس، با دیگران گفت و گو می کنم.	۴.۸.۱۲.۱۶
				برای ارائه تجربیاتم به دیگران، با آن ها صحبت می کنم.	۱.۳.۵.۹.۱۱
				با استفاده از روش های جدید، نیر، تازه ای می گیرم.	۳.۴.۱۱.۱۵
				با استفاده از رویکرد درس پژوهی، روش زندگی کردنم تغییر کرده است.	۱.۲.۴.۳.۹
				به درس پژوهی به عنوان یک ایده خلاقانه برای تفکر می نگرم.	۱۳.۱۴.۱۲.۸.۷
				نسبت به دانش آموزانم، خود را مسئول می دانم.	۸.۷.۵.۶
				از حرفه ای که دارم رضایت دارم.	۱۲.۱.۳.۴.۸
				به تفکر انتقادی اعتقاد دارم.	۱۱.۹.۳
				از دیدگاه همکاران، معلم موفق هستم.	۴.۶.۱۲.۱۴
				در فرایند آموزش مشارکت پذیری بالای دارم.	۵.۱۰.۱۲.۱۵.۱۳
				به سخت ک،شی در محیط کار معروف هستم.	۶.۷.۱۳.۱۵
				برای بسیار اهمیت دارد که دانش آموزانم را خوشحال ببینم.	۱۱.۵.۸.۱۲
				اهمیت موضوعات درسی را به خوبی درک می کنم.	۱۷.۱۲.۱۵.۱۱
				تصورم این است در شغلم پیشرفت زیادی خواهم کرد.	۵.۴.۱۲.۱۳
				تحت هیچ شرایطی خلاف واقع سخن نمی گ،یم.	۱۲.۱۴.۱۶.۱۲
				راستگویی را به دانش آموزان القا می کنم .	۱۴.۱۲.۱۱.۱۳
				رعایت مساوات ، برابری را در کلاس درس از مصادیق راستگویی می دانم.	۷.۹.۱۲.۱۶

عوامل اداری	برخوردار از سواد آکادمیک	پایبندی به قانون ، نظم پذیری را از عوامل صداقت می دانم.	۱۸،۱۹،۲۰،۱۷،۱۶
		با عوامل اجرایی مدرسه، صادق هستم.	۷،۱۴،۱۹،۱۰
		درس پژوهی را در دوره های آموزشی ، دانشگاه فرهنگیان یاد گرفته‌ام.	۶،۱۶،۱۳،۲،۱۴
		پژوهش های زیادی در زمینه رشته تحصیلی ام انجام داده ام.	۱،۲،۶،۱۴
		به رشته تحصیلی خود علاقه مندم.	۱۱،۹،۳،۷
		رشته تحصیلی من با شغلم مرتبط است.	۱۲،۳،۹،۷
	ساختار اداری	ساختار مدرسه، درس پژوهی را تشویق می کند.	۹،۷،۸،۵
		میزان تمرکز در این مدرسه در ارتباط با حل مسائل مدرسه پایین است.	۷،۱۰،۱۳،۱۵
		ساختار مشارکتی در این مدرسه حکم فرما است.	۱۱،۱۳،۱۶،۱۷
		ماموریت نظام آموزشی در ساختار این مدرسه کاملاً مشخص است.	۲،۴،۹،۱۴
		میزان اختیارات در این مدرسه کاملاً مشخص است.	۱،۳،۷،۵،۹
	فرهنگ سازمانی	مدارس به پژوهش اهمیت می دهند.	۱۱،۱۳،۱۵،۱۷
		مشارکت از اصول مدون ، قابل مشاهده در این مدرسه است.	۱۴،۱۸،۱۶،۱۳
		عوامل مدرسه با تغییر سازگار می شوند.	۱۱،۱۵،۱۳
		ارزش های جامعه در این مدرسه مورد قبول است.	۱۱،۱۳،۱۵،۱۶،۱۸
	حمایت سازمانی	مدیریت حمایت لازم را از معلمان دارد.	۱،۸،۵،۶،۷
		مدیریت از فرایند درس پژوهی حمایت می کند.	۲۰،۱۸،۱۹،۱۷،۱ ۵
		مدیریت بودجه لازم را در اختیار کادر مدرسه قرار می دهد.	۱۰،۱۲،۱۴،۱۶،۱۸
اداره آموزش ، پرورش، برنامه ریزی مدونی برای به کارگیری رویکرد درس پژوهی دارد ، آن را در اختیار مدارس قرار داده است.		۱۱،۱۳،۱۵،۱۷،۱ ۹	
معلمان در روش های مورد استفاده تدریس از یکدیگر حمایت می کنند.		۱۱،۱۲،۱۷،۲۰	
مدیریت تجهیزات فناورانه توأورانه را در اختیار کادر مدرسه ، دانش آموزان قرار می دهد.		۱۱،۱۵،۱۶،۱۷	

عوامل فیزی	تعلیم	مدرسه در جلب اعتماد والدین موفق عمل کرده است.	۱۰۳،۵۰۷،۹
		مدیریت در جهت نمادینه سازی اعتماد تلاش می کند.	۲،۴،۶،۸،۱۰
		معلمان به دانش آموزان اعتماد دارند ، آن را به ایشان القا می کنند.	۱۰،۱۲،۱۴،۱۶،۱۸
		عوامل اجرایی آموزشگاه تغییرات محیطی را بر اساس اعتمادی که به مدیریت دارند، به راحتی می پذیرند.	۸،۱۱،۱۷،۱۸
		بین کارکنان مدرسه اعتماد متقابل وجود دارد.	۱۲،۱۳،۱۶،۱۸،۲۰
ارتباط	ارتباط	معلمان تجربیات خود را در قالب جلسات بارش مغزی مبادله می کنند.	۱۹،۱۳،۲۰
		ارتباط دانش آموزان با معلم مبتنی بر د،ستی ، احترام است.	۱۲،۱۴،۱۶،۲۰
		ارتباط والدین با مدرسه صمیمانه است.	۱،۲،۱۵،۹
		اغلب اوقات ارتباط بین معلمان در شبکه های اجتماعی انجام می شود.	۱۵،۱۶،۱۷
		ارتباط معلمان با یکدیگر مبتنی بر تعامل و مثبت است.	۹،۱۲،۱۳
مکانیسم ها	تعلیم	بکارگیری فناوری در امر آموزش ، توانمندی معلمان	۶،۱۸،۱۷
		اولویت بندی برنامه های آموزشی به منظور بهبود توانمندی معلمان در درس پژوهی	۳،۴،۹،۱۲
		نیاز سنجی برای موضوعات درسی متناسب با درس پژوهی	۱،۵،۸،۱۱
		ارزیابی مستمر میزان توسعه توانمندی معلمان	۹،۷،۱۳
		راه اندازی مرکز تخصصی درس پژوهی در آموزش ، پرورش مناطق	۱،۲،۳،۴،۱۹
		شناسایی آسیب های استفاده نکردن از درس پژوه در مدارس	۲،۱۰،۱۱،۱۲،۱۴
		تهیه ، تنظیم بسته های آموزشی ، برنامه عملیاتی برای توسعه درس پژوهی در مدارس	۱۷،۱۳،۹،۱۲
		آموزش مهارت های حرفه ای در درس پژوهی به معلمان	۳،۸،۱۱،۱۵،۱۴
		در نظر گرفتن مشوق های برای معلمان با مهارت	۱۳،۷،۹

۳- چه مدلی برای توانمندسازی معلمان دوره ابتدایی و متوسطه مبتنی بر رویکرد درس پژوهی می توان ارائه داد؟

در نهایت پس از بررسی وضعیت موجود برنامه درس پژوهی از دیدگاه جامعه هدف و با توجه به مفاهیم استخراج شده از تکنیک مصاحبه نیمه ساختاریافته از وضعیت موجود درس پژوهی و متناسب با ابعاد و مولفه های درس پژوهی، برای توانمندسازی معلمان دوره ابتدایی و متوسطه مبتنی بر رویکرد درس پژوهی الگوی به دست آمده ارائه شد. الگوی نهایی توانمندسازی معلمان دوره ابتدایی و متوسطه مبتنی بر رویکرد درس پژوهی در شکل ۲ ارائه شد.

شکل ۲: الگوی پارادیمی توانمندسازی معلمان دوره ابتدایی، متوسطه مبتنی بر رویکرد درس پژوهی

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل توانمندسازی معلمان ابتدایی مبتنی بر رویکرد درس پژوهی (مورد مطالعه شهر کرمانشاه) می باشد. با بررسی سؤال اول پژوهش مبنی بر شناخت ابعاد، مؤلفه ها، ملاک ها، شاخص ها و نشانگرهای درس پژوهی مشخص شد که ابعاد شامل: شرایط علی (با چهار مؤلفه: توجه به آینده، رقابت پذیری، واقعیت گرایی و تفکر سازمانی)؛ شرایط زمینه ای (با سه مؤلفه توجه به توانمندی های معلمان، شرایط سخت افزاری و شناخت ناکافی از درس پژوهی)؛ شرایط مداخله گر (با سه مؤلفه عوامل انگیزشی، عوامل سازمانی و عدم شناخت کافی از درس پژوهی)؛ پژوهش محوری به عنوان پدیده

محوری (با دو مؤلفه یادگیری پایدار، اصلاح فرایند آموزش)، راهبردها (با دو مؤلفه مهارت افزایی، ارزیابی و سلامت سازمانی) و پیامدها (با دو مؤلفه الگوسازی، استقرار تفکر علمی)؛ و شرایط میانجی (با دو مؤلفه عوامل اداری و عوامل انگیزشی) بودند. و در نهایت مؤلفه های دانش، مهارت، نگرش به عنوان عوامل تشکیل دهنده و عوامل فردی، عوامل سازمانی و عوامل گروهی به عنوان عوامل مؤثر شناسایی شدند. همچنان که از نتایج مشخص است توانمندسازی معلمان، دامنه ای متفاوت از توانمندسازی سایر مشارکت کنندگان محیط آموزشی یا معلمانی که خارج از بخش آموزش فعالیت می کنند، دارد و با توجه به میزان توانایی آنان در مشارکت در فرایندهای تصمیم گیری مربوط به یادگیری و تدریس فراگیر مدرسه تعریف می شود (بالکار^۱، ۲۰۱۵).

در اسناد بالادستی، بر توانمندسازی معلمان تأکید شده است. این موضوع اهمیت توانمندسازی معلمان را نشان می دهد. در همین راستا، در دانشگاه فرهنگیان، هم به صورت فعالانه در زمینه توانمندسازی معلمان کار شده است. به طوری که سند راهبردی دانشگاه فرهنگیان در افق چشم انداز ۱۴۰۴ و اساسنامه دانشگاه، اهداف و راهبردهای مبتنی بر توانمندسازی و بالندگی حرفه ای، محوریت برنامه های آموزشی دانشجو و معلمان بر حرفه معلمی متمرکز شده است. محرک های محیطی متعددی وجود دارد که بر توانمندسازی معلمان شان تأثیر دارند. در این میان، اثرات فن آوری بر محیط کاری را می توان در لزوم توانمندسازی معلمان مؤثر دانست. تغییرات سریع فن آوری، باعث تغییر ماهیت کارها شده و رایانه ها، رباط ها و دستگاه های کاملاً خودکار، جایگزین مشاغل روتین شده اند.

این ابزار تغییرات شدیدی در نوع مهارت های مورد نیاز افراد و اعضای سازمان نظام آموزشی ایجاد کرده اند. بدیهی است برای رویارویی با چنین چالشی معلمان باید توانمند شوند یعنی در تمامی جهات رشد کنند. از طرف دیگر، افزایش انتظارات مخاطبان نظام آموزشی؛ امروزه افزایش انتظارات مخاطبان نظام آموزشی باعث افزایش انتظارات سازمان ها نظام آموزشی از معلمان شان شده است. با توانمندسازی معلمان، افزایش رضایتمندی معلمان، دانش آموزان و والدین پدیدار می شود. همچنین، باعث افزایش احساس تعهد و تعلق در معلمان می شود و باعث افزایش احساس مالکیت معلمان نسبت به شغل شان می شود و کاهش بروز استرس، حوادث، سوانح در محیط مدارس و بهبود شرایط ایمنی در محیط مدارس را باعث می شود. در این پژوهش توانمندسازی معلمان با توجه به رویکرد درس پژوهی مورد بررسی قرار گرفته است.

بر این اساس، مؤلفه های دانش، مهارت، نگرش به عنوان عوامل تشکیل دهنده و عوامل فردی، عوامل در پژوهش حاضر، مشخص شد که برای توانمندسازی معلمان دوره ابتدایی مبتنی بر رویکرد درس پژوهی، باید به سه مؤلفه دانش، مهارت و نگرش در معلمان توجه کرد. بدین معنی که توانمندسازی مبتنی بر

¹ . Balkar

رویکرد درس پژوهی، این مؤلفه ها را در بر می گیرد. زمانی که صحبت از دانش معلمان می شود، دانش محتوایی، دانش ارزشیابی و دانش و قدرت تدریس ایشان مد نظر است. اینکه معلمان، مشکلات درسی دانش آموزان را به درستی درک کنند و شناخت کافی و کاملی از دانش آموزان داشته باشند و همچنین بر محتوای کتاب های درسی تسلط کافی داشته باشند باید در کنار تسلط بر فناوری های نوین و آگاهی از رسانه های آموزشی قرار گیرند. امروزه فناوری ها همه جا را فرا گرفته است و ما با دانش آموزانی هوشمند طرف هستیم. بنابراین، معلمان نباید از این میدان عقب بمانند. یکی از شرایط معلم توانمند، دانش وی در زمینه فناوری های نوین و استفاده از این فناوریها در روند تدریس است. علاوه بر این، نوع ارزشیابی محتوای درس به کلی تغییر کرده است و توانمندی معلمان نشان می دهد که چگونه با توجه به پیچیدگی های درسی، موارد مختلف را مدیریت می کنند.

معلم توانمند، نوآوری های لازم را در مقوله تدریس دارا می باشد. معلم در صورتی توانمندی لازم را دارد که راهبرد آموزشی مورد استفاده وی، با فلسفه درس پژوهی هماهنگ باشد. مهارت معلم در ایجاد مشارکت و کار تیمی در بین دانش آموزان یکی از عوامل توانمند بودن است. معلمان توانمند، موضوعات مختلف را بر اساس نیاز دانش آموز بررسی و در قالب درس پژوهی آنها را در اختیار دانش آموزان قرار می دهند و در واقع فضایی ایجاد می کنند که دانش آموزان از مشارکت و ارزیابی یکدیگر نهراسند و به راحتی و با تکیه بر موضوع مورد نظر باهم مشارکت کنند. اما برای رسیدن به این جایگاه در بین معلمان، عوامل مختلفی دخیل هستند. از آن میان، می توان به عوامل فردی مانند میزان خودکارآمدی، حس مشارکت پذیری، صداقت، عدالت جویی و مرتبط بودن تحصیلات با شغل معلمی اشاره کرد. معلمان خودکارآمد که البته تحصیلاتشان در زمینه کاریشان می باشد به ویژه برای مقاطع ابتدایی بسیار فعالانه میتوانند عمل کنند. یکی دیگر از عوامل تأثیر گذار بر توانمندسازی معلمان مبتنی بر رویکرد درس پژوهی، عوامل سازمانی است که میتوان از ساختار، فرهنگ و حمایت سازمانی در این گروه صحبت کرد.

ساختار مدرسه باید بر اساس مشارکت پذیری بنا نهاده شود و میزان اختیارات معلم در زمینه روش تدریس، نوع انتخاب محتوا و ارزشیابی و ... مشخص گردد. از طرف دیگر، فرهنگ مسلط بر مدرسه بسیار حائز اهمیت است. اینکه آیا مدرسه به پژوهش گروهی، یادگیری گروهی و حمایت از ارزش های اجتماعی اهمیت می دهد یا خیر بسیار مهم است.

در ارتباط با این یافته پژوهش، برخی پژوهش گران به نتایجی همسو دست یافتند که به ذکر چندی اشاره می گردد. (Keshtvarz and Anari Nejad (2019 در پژوهشی نشان دادند که بین نمرات توانمندسازی معلمان شرکت کرده در فرایند درس پژوهی و معلمان شرکت نکرده در این فرایند تفاوت معناداری وجود دارد؛ همچنین نتایج نشان داد که بین نمرات معلمان شرکت کرده و شرکت نکرده در

فرایند درس پژوهی در استانداردهای طراحی و برنامه ریزی آموزشی، ایجاد و حفظ جو یادگیری، اجرا و انجام تدریس، سنجش و برقراری ارتباط با نتایج یادگیری، ارزیابی و انعکاس یادگیری و آموزش، همکاری بیشتر معلمان، فعالیت در جهت تقویت دانش محتوایی و تکنولوژی آموزشی تفاوت معناداری وجود دارد. از این رو می توان گفت که درس پژوهی می تواند منجر به توسعه توانمندی های معلمان شود.

خلاصه اینکه در مدارس، معلمان راه های بیشتری برای حل مشکلات خود در پیش دارند. در این مدارس توانمندسازی در واقع تمرین اعتماد کردن به یکدیگر در زمینه آموزشی، تبادل آراء و احترام به یکدیگر است. توانمندسازی را باید یک فرآیند شناخت دانست و در رشد و رهبری بکار برد. این فرآیند، انگیزه و احترام به قانون را در میان معلمان بوجود می آورد.

بحث توانمندسازی معلمان امروزه بسیار مورد توجه قرار گرفته است. چرا که آموزش و پرورش با داشتن معلمانی توانمند، متعهد، ماهر و با انگیزه، بهتر خواهد توانست خود را با تغییرات وفق داده و رقابت کند. توانمند سازی، سالم ترین روش سهیم نمودن معلمان در قدرت است. با این روش حس اعتماد، انرژی مضاعف و غرور در معلمان ایجاد می شود و مشارکت، مسئولیت پذیری و تعهد ایشان تقویت می گردد و در نهایت توسعه حرفه ای و بالندگی آموزش و پرورش را به دنبال خواهد داشت. در پژوهش حاضر عنوان شد که معلمان ابتدایی و متوسطه نسبت به بسیاری از کارشناسان هم سطح خود در خارج از آموزش و پرورش، منزوی تر هستند و از تعامل و همکاری با یکدیگر در سراسر روز لذت کمتری می برند. این موضوع، نشان از زنگ خطری دارد که با جامعه رو به پیشرفت و در حال تحول امروزی سازگار نیست و به همین دلیل، آموزش و پرورش روزه روز ضعیف و ضعیف تر می شود. حال، یکی از روش هایی که به توانمندسازی این معلمان کمک می کند و باعث توسعه حرفه ای ایشان می گردد، روش درس پژوهی است.

تعامل بین معلمان ابتدایی، استفاده از تجارب معلمان با تجربه و مشارکت فعال، کلید اصلی درس پژوهی است. پژوهش حاضر با توجه به اهمیت و ضرورت پرداختن به توانمندسازی معلمان بر اساس رویکرد درس پژوهی، به مطالعه آن پرداخته است و دانش، مهارت و نگرش را به عنوان سه مؤلفه مهم این توانمندسازی معرفی می کند. بر اساس یافته های حاصل از پژوهش، زمانی که از توانمندسازی معلمان سخن به میان می آید، میزان دانش محتوایی و موضوعی و با کیفیت معلمان، دانش ارزشیابی ایشان، نگرش ایشان نسبت به تدریس و نوع درس و همچنین مهارت ایشان در ارائه درس، تدریس، مدیریت کلاس و ارزشیابی مد نظر قرار می گیرند. در این پژوهش به عوامل مؤثر بر ایجاد معلمان توانمندی که با رویکرد درس پژوهش به کار خود ادامه می دهند نیز پرداخته شد و عواملی مانند میزان عدالت جویی، مشارکت پذیری، صداقت در معلمان، نوع ساختار سازمانی، فرهنگ مسلط مدارس و حمایت مدیران از رویکردهای درس پژوهی و همچنین عواملی همچون اعتمادسازی و ایجاد ارتباطات سازنده مطرح شد که همگی بر

توانمندی معلمان تأثیر گذارند. سازوکارهایی نیز بر این اساس پیشنهاد گردید. در نهایت در پژوهش حاضر مدلی ترسیم گردید که برگرفته از مؤلفه های شناسایی شده تشکیل دهنده و تأثیرگذار بر توانمندسازی معلمان با توجه به رویکرد درس پژوهی و همچنین ساز و کارهای اجرایی بود.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر فرمهای رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی شرکت کنندگان تکمیل شد.

حامی مالی

هزینه های مطالب حاضر توسط نویسنده مقاله تأمین شد.

تعارض منافع

بنابراظهار نویسنده مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Aykan, A., Dursun, F. (2021). Investigating lesson study model within the scope of professional development in terms of pre-service teachers, International Online Journal of Educational Sciences, 13(5), 1388-1408.
- Ardokhani, M. (2015). School is not a one-way street: Obstacles to family participation in school affairs, Journal of the Development of Primary Education, 1(3). {in persian}.
- Ali Mohammadi, G.A., Jabbari, N., NiaAzari, K. (2019). Professional empowerment of teachers in the future perspective and providing a model, Journal of Educational Innovations, 69 (18). 32 - 7 {in persian}.
- Baah-Duodu, S., Borbye, S., Someah-Addae, S., Ennin, F., Osei- Buabeng, V. (2022). Developing Female Pre-Service Teachers' Mathematics Self-Efficacy by Integrating History of Mathematics into Teaching During Lesson Study. Social Education Research, 3(1), 91-102.
- Balkar, Betul. (2015). Defining An Empowering School Culture (Esc): Teacher Perceptions. Issues In Educational.
- Collet, V. S. (2019). Collaborative Lesson Study: Previsioning Teacher Professional Development. Teachers College Press.
- Creswell, J.P., Chery. (2016). Qualitative Inquiry And Research Design: Choosing Among Five Approaches. Sage Publications.

- Hajian, M., Karami, M., Amin Khandaghi, M (2010). Activities and perceptions of faculty members in implementing lesson study in order to improve the quality of teaching research. *Teaching research*, 4, 8, 231-263. {in persian}.
- Pejman, M., Ghanbarian, P., Ghanbari, S., Basiri, I. (2017). The effectiveness of the lesson study program on the professional skills of teachers working in exceptional education in Hamadan province. *Journal of New Educational Approaches*, 12 (1), 76-74 {in persian}.
- Shimizu, Y., Kang, H. (2022). Discussing students' thinking and perspectives for improving teaching: An analysis of teachers' reflection in post-lesson discussions in lesson study cycles. *ZDM Mathematics Education* 54, 419-431.
- Jenkins, Joy. (2020). Case Study: Beauty, Liberty, And The Pursuit Of Happiness: How Three British Magazines Construct Feminine Adolescence. *Middle Youth And Maturity. The Handbook Of Magazine Studies*, (241-244).
- Jiang, Yong, Li, Peiwei., Wang, Jingying., Li, Hui. (2019). Relationships Between Kindergarten Teachers' Empowerment, Job Satisfaction, And Organizational Climate: A Chinese Model. *Journal Of Research In Childhood Education*. (Vol. 33, No. 2, Pp. 257-270).
- Snodgrass Rangel, V., Suskavcevic, M. Kapral, Andrew. Dominey, W. (2020). A Revalidation Of The School Participant Empowerment Scale Amongst Science And Mathematics Teachers. *Educational Studies*, (Vol. 46, No. 1, Pp. 117-134).
- Stokes, L., Suh, J. Curby., T. (2020). Examining The Nature Of Teacher Support During Different Iterations And Modalities Of Lesson Study Implementation. *Professional Development In Education*, (Vol. 46, No. 1, Pp. 97-111).
- Saki, Reza. (2013). Lesson study, Tehran: Jihad Daneshgahi Publishing Organization. {in persian}.
- Sarkarani, M. R. (2014). Perspective; Changing the curriculum for improving education. *Journal of Teacher Development*, 282, 37 - 34 {in persian}.
- Shimizu, Y., Kang, H. (2022). Discussing students' thinking and perspectives for improving teaching: An analysis of teachers' reflection in post-lesson discussions in lesson study cycles. *ZDM Mathematics Education* 54, 419-431.
- Suryati, N., Hayati, N., Hajar, N., Toekiningsih, T., Herqutanto, T. (2021). A university-school partnership in Lesson Study Implementation: Effects on Students' Grammatical and Speaking Skills and Stakeholders' Perceptions. *The International English Language Teachers and Lecturers (iNELTAL)*, 7(7), 290-307.
- Marouf, Y., Karami, Z. (2015). Lesson study: A new approach to teachers' professional development. *Journal of Educational Sciences*, 6, pp. 66 - 39 {in persian}.
- Mir Mohammadi, S., M., Hossein Pour, D., Ghasemi Bonabari, H. R. (2017). Key factors for the success of teacher empowerment. *Quarterly Journal of Management Studies*, 25 (83), 114 - 93 {in persian}.

-
- Keshtvarz, E., Anari Nejad, A. (2019). Studying the effect of lesson study education on teacher empowerment. Quarterly Journal of Educational Studies, 5 (20), 54 - 38 {in persian}.
- Veen, K. (2021). Between lethal and local adaptation: Lesson study as an organizational routine. International Journal of Educational Research, 100, 101534.
- Yakar, Z. , Turgut, D. (2017). Effectiveness Of Lesson Study Approach On Preservice Science Teachers' Beliefs. International Education Studies, (Vol. 10, No. 6, Pp. 36-43).